

Fylkesmann Prytz i 1941:

Vrangforestilling at NS ideologien er kopi av nasjonalsosialismen

“For meg står Quisling som det tyvende århundres Leonardo da Vinci”

“Folk og Land” har igjen funnet frem et brev som vil interessere mange av våre lesere. Det er skrevet av Frederik Prytz da han var Fylkesmann i Sør-Trøndelag. Brevet er datert 28.01.41 og skrevet til fylkesfører Sigurd Fredriksen i Tromsø:

Takk for Deres elskverdige brev av 10. januar d.å.

Jeg er ganske enig i det som De er inne på, og som arkitekt Eugen Nielsen også har nevnt i sitt brev av 28. desember i fjor, at vi bør søke å rette på den vrangforestilling, at Nasjonal Samling's ideologi er en kopi av nasjonalsosialisme og fascisme. Forholdet er det, at Vidkun Quisling har syslet med de begreper som nu danner grunnlaget for Nasjonal Samling's ideologi,

helt siden sin tidligste ungdom.

Jeg traff ham først i 1918 da jeg tjenestegjorde som handelsråd ved den norske legasjon i Petrograd. Quisling var den gang militærat-taché ved legasjonen. Vi leiet sammen en liten leilighet, og der tilbrakte vi to våre kvelder gjennom flere måneder, - foruten at vi samarbeidet ved legasjonen fra morgen til kveld.

Det var under de ekstraordinære forhold som hersket i Russland i begynnelsen av bolsjevikrevolusjonen, at jeg lærte å kjenne, - og vel også å forstå - den mest egenartede og interessante personlighet jeg har truffet i mitt liv.

Jeg hadde den gang selv ganske store ideer om mine egne kunnskaper, og en betydelig tillit til mitt eget

skjønn. Foruten de militære, utenrikspolitiske og kommersielle kunnskaper og erfaringer som jeg hadde ervervet meg, hadde jeg også gjennom mange år anvendt tid på å studere historie og sosialøkonomi. Men under samværet med Vidkun Quisling ble jeg skolegutt igjen. På alle de områder hvor jeg mente jeg kunne noe, var hans kunnskaper og hans innsikt så betydelig, at jeg fikk følelsen av at det lille jeg visste, var for ingenting å regne.

Det ble meg dessuten mer og mer klart at Vidkun Quisling også i en fantastisk grad behersket en hel rekke fag uten om de områder hvor jeg også i noen grad var orientert. Alle hans militære samtids og en hel del andre militære kolleger

kjenner således til at han er en fremragende matematiker, astronom, fysiker og kjemiker. Mindre kjent er det kanskje at han har nedlagt et veldig arbeide på studiet av filosofi. Allerede i 1918 hadde han ferdigskrevet utkastet til et filosofisk verk om “Universismen”, som han siden den gang den hele tid har fortsatt å arbeide med nå i over tyve år, men som unnu ikke er utkommet. Geografisk vitenskap har han studert siden sin ungdom, og jeg er ikke bange for å si at jeg antar han er vår tids største geografiske vitenskapsmann.

Der finnes i det hele tatt ikke det område av vitenskap eller av kunst hvor Vidkun Quisling ikke sitter inne med meget betydelige kunnskaper og med fremragende innsikt. Han er en

Polyhistor av sjeldent format, en av de få som dukker opp i historien, nu og da, med store mellomrom, og som evner å tilegne seg hele sin egen tidsepokes kunnskaper og innsikt. For meg står han som det tyvende århundredes Leonardo da Vinci.

Året 1918 var bolsjevikrevolusjonens redselsperiode fremfor noen annen. Under Kerenskijperioden i 1917 var alle bånd blitt løsnet. Henimot 2 millioner soldater hadde forlatt grensene og drog omkring med sine våpen og sin ammunisjon på landsbygden i Russland og herjet og regjerte, - uten orden og uten disiplin. Gendarmeriet og politiet var oppløst, og en hel del av tjenestemennene i disse etater var slått i hjel. Alle arrester-

Forts. side 2 ➔

Krigsbarnas søksmål mot staten ble avvist av retten men begrunnelsen har lite med sannheten å gjøre

Krigsbarnas søksmål mot noenlunde sunt vett på Storden norske stat ble blankt avvist av retten.

Begrunnelse: Saken var foreldet.

Mange, også utenfor vår krets, ble sjokkerte over utfallet og hadde flere spørsmål å stille.

Blant disse var Terje Hammerstrøm som i “VG” den 29. november skriver:

“Om det finnes noen med

noenlunde sunt vett på Stortinget, så ville jeg gjerne hatt et vettugt svar på hva som er forskjellen på at jødernes sak ikke er foreldet, men krigsbarnas!

Jeg har fornemmelse av at det her står sterke organisasjoner bak som har presset frem erstatning til jødene, mens de ressursvake ikke har hatt denne muligheten.

Akkurat som med våre

krigsseilere, som først de siste årene har fått oppreisning (når de fleste er døde).

Nei, her bør norske politikere, helt fra “landsfader” Gerhardsen, skamme seg!

Jeg håper “Løvebakken” kan spa opp en ansvarlig politiker som kan svare!”

Dessverre finnes det ingen på “Løvebakken” som vil svare Terje Hammerstrøm., Selv Carl Ivar har i de siste år mistet munn og mæle og tør ikke stå frem å fortelle sakens virkelige sammenheng.

I stedet vil vi gjøre det. Sannheten er at norske

myndigheter etter okkupasjonen mottok en større økonomisk erstatning fra Tyskland som skulle komme våre krigsbarn til gode. Beløpet som ble utbetalt i to avdrag forsvant rett i statskassa og siden ble det stille om saken.

I følge Sosialdepartementet fikk om lag 9000 norske krigsfanger sine erstatninger, mens krigsbarna ble snytt for sin del av avtalen som ble inngått med Forbundsrepublikken Tyskland. Så tidlig som i nr. 4. - 1989 ga Folk og Land en utførlig redegjørelse for dette underslag av

den norske stat.

Hva byretten kom til etter saksbehandlingen:

Krigsbarna får ikke føre sin erstatningssak mot staten for retten.

Saken bør overlates til historikerne og politikerne, mener Oslo byrett. Byretten mener krigsbarnas økonomiske krav mot staten er foreldet. Staten har også fått medhold i at krigsbarnas krav om dom for at menneskerettighetene er brutt skal avvises.

Krigsbarna påkjærte byrettens avslag til lagmannsrett.

Vrangforestilling at NS ideologien er kopi av nasjonal sosialismen

Forts. fra side 1

te forbrytere av enhver art var blitt sluppet ut av fangslene og drev sin trafikk uten restriksjoner. Og under alt dette søkte en liten, men samorganisert krets på noen tusen marxistiske bolsjevikere å tilrive seg makten, - på det grunnlaget, at alle de som hadde vist seg å duge til noe i samfunnet, og alle de som hadde deltatt i samfunnsadministrasjonen, var utbyttere og samfunnsfiender og skulle "likvideres". Bolsjevikenes "Machtübernahme" ble et blodbad, hvortil der vel ikke finnes så svært mange sidestykker i historien.

Det var under inntrykket av denne redsel at det i Quislings sinn begynte å forme seg tanken om at han kanskje hadde den oppgave i tilværelsen å søke og forhindre at noe lignende skulle hende i hans eget prektige land. Det var under trykket av disse blodige begivenheter at han begynte å bearbeide sine opptegnelser og notater fra tidligere tider om politikk og utforme retningslinjene for de nasjonale statsdannelser og for den internasjonale politikk, som skulle kunne forhindre de evige krige som Europa i de senere århundreder hadde vært hjemsoekt av, og som videre skulle kunne forhindre den slags utglidninger som vi den gang daglig var vidner til i Russland. Og jeg hadde den ære de fleste kvelder gjennom mange måneder å være medarbeider under dette.

Allerede den gang ble begrepet "Nasjonal Samling" skapt, idet Quisling mente at grunnlaget for en i den retning som foran er antydning av utviklingen måtte bygge på ideologien om samarbeide mellom alle klasser av samfundet og på ideologien om "noblesse oblige", hvilket i praksis vil si at de som betros ansvarfulle stillinger av en eller annen art i samfundet, -

også skal holdes ansvarlige for hvordan de røkter sitt kall. Og jo større oppgavene er, desto større må også den ansvarsbevissthet være.

De problemer som hang sammen med forholdet mellom de slaviske og de germanske folk på det europeiske kontinent, ble undergitt en inngående behandling. Grunnlaget for Quislings bok "Russland og Vi" som jeg senere skal omtale, ble herunder lagt.

Ideene om politisk samarbeide mellom det tyske rike og de skandinaviske folk var både hos Quisling og hos meg gamle ideer, som vi begge hadde tumlet med siden vår ungdom. Quisling la den sommeren et stort arbeide på å utforme disse tanker som politiske teser.

Senhøstes 1918 ble den norske legasjon trukket tilbake fra Russland, og Quisling ble noen tid senere militærattaché og legasjonssekretær i Helsingfors. Så kom hans arbeide for Nansen og for Nasjonenes forbund, som alle kjenner. Og Quisling kom til å oppholde seg i Russland mer eller mindre sammenhengende fremover til slutten av 1929. De 3 siste årene 1927-1929 bestyrte han den britiske ambassade i Russland i en periode da den diplomatiske forbindelse mellom Russland og det britiske rike var brutt.

Det meste av denne tid var også jeg stadig i Russland. Quisling og jeg holdt alltid kontakten med hverandre ved like. Og ustanselig når vi traff hverandre, gjenopp tok Quisling diskusjonene om den politiske nyordning som forestod rundt om i landene i Europa, som var nødvendiggjort gjennom det tidehvert som vi nu gjennomlevet. For meg var disse stadig tilbakevendende diskusjoner om disse fascinerende emner opplevelser som jeg aldri glemmer.

Så kom vinteren 1929/30. Quisling holdt seg nøye

underrettet om den politiske utvikling her hjemme og følte klarere og klarere, at hvis der ikke ble grepet inn, ville vårt fedreland lide samme vanskjebne som Russland under marxismens forbannelse.

Julen 1929 kom han tilbake fra Russland. Den diplomatiske forbindelse mellom Russland og det britiske rike var da gjenopprettet, og han hadde overlevert ambassaden til den nye britiske ambassadør i Sovjetsamveldet. Han hadde da anledning til å ta over en eller annen ansvarsfull stilling i diplomatiet eller i arméen hvis han hadde villet. Men han hadde besluttet å oppgi alt sådant for å ofre seg helt for sitt fedreland.

De to menn som han straks innviet i sine planer, var Fridtjof Nansen og meg. Men da skjedde den ulykke at Fridtjof Nansen ble syk kort etter nyttår 1930 og til slutt døde i mai det året.

Den videre del av Vidkun Quislings historie er nu vel kjent av alle som interesserer seg for Nasjonal Samling og for Quislings person.

På basis av sine erfaringer fra Russland skrev han våren og sommeren 1930 i Tidens Tegn artikkelserien "Russland og Vi", som senere fremkom i bokform.

Han tok frem og bearbeidet videre sine notater fra 1918, som han utgav i 2 småskrifter, Program og Retningslinjer for "Den Nordiske folkereisning i Norge".

Quislings opprinnelige idé fra Russland i 1918 var jo å begynne på den indre front med en nasjonal samlingsbevegelse under navn av "Nasjonal Samling", og så ta fatt på den utenrikspolitiske del av programmet med en nasjonal samlingsbevegelse i Norge som utgangspunkt.

Da arbeidet med å grunnlegge bevegelsen i Norge så endelig ble tatt opp vinteren

1929/30, fantes der allerede parallelle bevegelser, eller iallfall tilløp til sådanne bevegelser, i flere land, og bevegelsen her hos oss fikk navnet "Den nordiske folkereisning i Norge", idet Quisling hadde den tanke at for å oppnå fredelig samarbeide mellom nasjonene måtte man bli kvitt den marxistisk-jødiske internasjonalsisme som forgiftet folkesjelen hos alle nordiske folk. De forskjellige nordiske (germanske) folkeslag måtte finne tilbake til prinsippene for sin nasjonale egenart og bygge på disse. Der måtte utvikles "Nordiske folkereisninger" rundt om i de land, hvis befolkning var overveiende av germansk (nordisk) rase. Først da ville der være en mulighet for at klassekampen innen de forskjellige nordiske land kunne forsvinne, og at der kunne skapes et fredelig og lykkelig samarbeide mellom de forskjellige klasser innen folkene og mellom de nordiske folk innbyrdes.

Jeg skal ikke komme nærmere inn på hvorledes Vidkun Quislings oppbygning av "Den Nordiske folkereisning i Norge" førte til at han i 1931 ble krigsminister i en bonderegjering. Jeg skal heller ikke komme inn på grunnene til at han i 1933 dannet sitt eget politiske parti og forlot betegnelsen den "Nordiske folkereisning" til fordel for "Nasjonal Samling". Hans videre kamp frem igjennom årene er også alt for godt kjent til at jeg behøver å fortelle noe om den. Jeg vil kun si at hans bok "Russland og Vi", som utkom i 1930 etter de 10 år som er gått siden den ble skrevet, ikke har tapt noe av sin aktualitet og bør studeres av enhver som interesserer seg for den omlægning av politikk som foregår rundt omkring i Europas land nå.

Og hva Programmet og Retningslinjene for "Den

nordiske folkereisning", som også utkom i 1930, angår, så er dette perler av politisk og filosofisk tenkning som bør kunne så å si utenat av enhver som går inn for den politiske nyreisning i vårt fedreland.

Vi i Nasjonal Samling bør være stolte av at ideologien for den bevegelse som vi nu kjemper for, ble utformet mens ennå den forrige verdenskrig raste. På svært mange områder har denne ideologi idéen tilfelles med nasjonalsosialisme og fascisme. Men begge disse bevegelser i Tyskland og Italia er jo sterkt preget av de spesielle politiske forhold som det germanske Tyske Rike og det latinske Italia har gjennomlevet, og som vi her langt i nord tidligere i det vesentlige har stått utenfor.

Det er det forhold at Nasjonal Samlings ideologi er bygget opp på selvstendig nordisk og norsk tenkning uten påvirkning utenfra, som for oss nordmenn gir denne ideologi sin særegne charme.

Gjenpart av dette brev har jeg sendt direkte til herr Eugen Nielsen.

Med de vennligste hilsener er jeg,

Deres ærbødige
Frederik Prytz (sign)

Tragedien på...

Forts. fra side 3

fikk dette å vite, tok også han og hans hustru seg av dage".

Personlig minnes jeg at selv "Dagbladet" hadde en beklagelig og relativt sympatisk omtale omkring den mann som det her gjaldt, og den hele tragedie.

Hvor befinner seg i dag det vesle barnet som rev flagget bort fra smågutten og som ble årsak til 5 menneskers død ved egen hånd.

Barn kan være umåtelig grusomme. Vanligvis foreldres skyld. Men kanskje både disse og deres barn fikk hjemmefrontens heidersbevis.

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER
Telefon 61 33 20 87

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).
Giro: 7877.08.52594

Abonnement (6 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstpris kr. 100,-.

Utgiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

Vi ærer folket der nord

I denne måned (19. februar) er det femti år siden Knut Hamsun døde, og igjen er debatten i gang om vi skal hedre hans minne med statuer og gatenavn.

I Oslo har billedhuggeren Skule Waksvik allerede laget en Hamsun-statue som han gjerne vill forære hovedstaden, men byråd for kultur og utdanning, Kjell Veivåg, (V) sier blankt nei til å motta gaven. Et bestemt nei får også hans forgjenger, Trone Skei Grande, som vil ha en gate i Bjørsvik med Hamsuns navn.

Nei, nei, nei, skriker østlendingene, sørlendinger og vestlendinger til slik hyllest av en "sviker", mens nordlendingene ler av det hele og modig trosser politikeres og "kulturelitens" bastante nei. På Hamarøy har de reist Hamsunsmonumentet, og her samles hvert år noen tusener "utbrytere" for å minnes forfatteren og mennesket Knut Hamsun.

La oss også lese Amann M. Eides innlegg i "Nordlys" den 12. november, som viser at nordlendingene var tidlig ute med sin hyllest til vår store dikter. Han skriver:

"For nøyaktig 70 år siden, midt under "August"-trilogien, ble Narviks lengste gate døpt Knut Hamsuns gate. Slå den! Riktignok ble gaten omdøpt i 1945. Jeg vet ikke av hvilken grunn, men nå skal det i sannhetens navn bemerkes at halve byen også ble bombet sønder og sammen fem år tidligere: ikke bare av tyske, men også engelske styrker.

Det skulle gå 15 år, og hva skjer? Da et nytt boligområde (med forfatternavn) reiste seg av asken i 1960, ble også forfatteren Knut Hamsun hedret med Hamsuns vei. Slå også den! (Er det det som kalles tilgivelse, eller er det ren forfatterære?)

"Look to Narvik!" sa Winston Churchill da det sto på som verst."

I et innlegg i "Harstad Tidende" siteres "krigs-helten" Gunnar Sønsteby, som ikke synes tiden er inne for en slik heder før Norge er blitt en diktaturstat. (!) Han lever tydeligvis fortsatt i sin egen lille hjemmefrontverden lykkelig uvitende om at også andre kulturpersonligheter blant "svikerne" for lengst har fått sine minnesmerker.

La oss bare nevne en av våre største komponister, David Monrad Johansen, som etter okkupasjonen ble dømt til 4 års tvangsarbeidet, men som i dag feires langt utenfor Norges grenser for sine komposisjoner av det typisk norske.

En "tyskerunge" anklager

I nr. 6/2001 får FOLK OG LAND en solid overhaling av Kissy fra Vadsø som er "krigsbarn" eller såkalt "tyskerunge".

Hun skriver bl.a.:

"Dere tar inn harmdirrende artikler om den forferdelige behandling av mammaene våre og av oss. Vel og merke utført av folk utenfor Nasjonal Samling.

Hva med Nasjonal Samlings Ungdomsfylking som nektet mammaene våre å bli medlemmer fordi de gikk med tyskerne? Var det for å isolere dem helt?"

Vi lovet Kissy et svar, og her kommer det:

Medlemmene i Nasjonal Samling Ungdomsfylking (NSUF) var alle under datidens myndighetsalder. Våre ungdomsledere hadde derfor et spesielt stort ansvar for de gutter og jenter som var betrodde dem.

Det ble stilt strenge krav til medlemmene når det gjaldt orden, disiplin og livsførsel og alle ble innprentet at deres organisasjon ble dømt etter den enkeltes opptreden.

Det var naturlig at ungdomsfylkingen ikke kunne godta jenter som med sine NSUF-emblemer eller i full uniform "valset" gatelangs arm i arm med tyske soldater eller sammen med dem svingte begeret på kafeer og restauranter...

Tyskerne forsto uteluk-kelse av disse jenter fra NSUF. De hadde tidligere vært medlemmer av Hitlerjugend, hvor reglene var beinhard.

La oss understreke at ungdomsfylkingen slett ikke reagerte mot tyske bekjentskaper. I Vadsø og mange andre kommuner nordpå hadde de fleste familier inn-rekvirerte tyske soldater i hjemmene sine.

Ilgjen var nordlendingene først ute.

I Vefsn kommune, i Mosjøen by, har bysten av David Monrad Johansen lenge hatt sin plass. Den vernes og stelles om av en samlet befolkning, og verken Oslo, Grimstad eller øvrige Norge har hittil turt besudle den.

Vi ærer folket der nord.

Selvfølgelig resulterte nærheten vennskap med tyskere, - og ofte faste forhold.

Sten til byrden

Korrekturleseren har fått anledning til en kommentar:

Kissy antyder ingen «usømmelig» adferd av sin mor eller andre mødre hun forsvarer.

«Gatelangsvalsen» og begersvingingen burde hun kanskje vært spart for, og at tyskerne «forsto uteluk-kelsen» er vel også irrelevant, i denne forbindelsen. Vi bør ikke se bort fra at selvrettferdigheten kunne smake bittert og virke sårende i en vanskelig tid. Egne erfaringer har lært oss det!

HaWa

Tragedien på Opstad maidagene 1945

Odd Thomassen

Et avsnitt i Anders Bergløff bok: "Efter 7. mai" (side 157) får meg til å grøsse og gjenoppfriske hatet jeg den gang følte mot mange av mine landsmenn.

Jeg leser:

"- Vi husker hva NS-direktøren på Opstad gjorde: Da freden kom fant funksjonærenes barn frem sine flagg og gikk i tog, og direktørens lille sønn gjorde det samme. Da kom et av de andre barna hen, rev flagget fra ham og sa: "Du får ikke gå med noe flagg, din far skal henges han".

Dette gikk gutten hjem og fortalte sine foreldre. Den følgende dag fant man både foreldrene og deres barn døde, og foreldrene hadde etterlatt et brev hvori de forklarte at de hadde villet spare barna og seg selv for de lidelser de nå forstod de alle kunne vente seg.

Da direktørens far - som også var medlem av NS -

Forts. side 2 ➡

Og vi gratulerte og jubilererte

Ekstra bord og stoler måtte til for å kunne gi plass for de mange som ville overvære julemøtet i Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie den 24. november.

Tilstrømmningen viste oss igjen medlemmenes sterke tilknytning til instituttet og troen på at det fortsatt vil kunne kjempe videre for de saker vi alle brenner for.

"Folk og Land"s 50 års jubileum ble samtidig tydelig markert og under middagen ble det rettet flere gratulasjoner og hilser til jubilanten.

Gjennom redaktør Kjell Blich Schreiners tale fikk vi et innblikk i avisens kronglede veg gjennom de mange år bladet har bestått, og han ga styret i INO rosende ord for det særdeles gode samarbeide og for den frihet man alltid hadde hatt som bladets redaktør.

Toastmaster Helge Sæther takket redaktøren og overrakte ham et vikingskip som tegn på at han hadde holdt vikingånden vedlike i sitt arbeide.

Til stor applaus fra medlemmene ble hedersdiplomer overrakt to særs fortjente medkjempere. Ved deres spesielle innsats i en krisesituasjon unngikk vi trolig nedleggelse både av INO og avisen. (Se artikkel s. 11 - Da F&L...)

Og det ble sunget. Først en sang skrevet av Else og Helge som var tilegnet "Folk og Land" og som bar tittelen "Vi gratulerer og jubilerer".

Senere sang vi unisont "Norge vårt land, du hvis fremtid er vår", -vår gamle kampsang.

Ragnvald Kolderup takket for maten og talte om de gamle skikker helt fra vikingtiden og frem til dagens skikker. Han takket for det store arbeid ved planleggingen av julemøtet, - en takk som spesielt gikk til damene våre i INO:

Utpå kvelden ble kaffe og kaker servert, det var lodd-salg og det ble minnet og mimret... ●

Fra fjorårets Ulrichsbergtreff

Vi er stolte av våre minner, vår solidaritet og vårt kameratskap *Dette skal ingen ta fra oss*

Det tradisjonelle Ulrichsbergstevnet ble også i 2001 prikkfritt avviklet uten noen form for forstyrrelser. Som tidligere møtte det frem omkring 2500 deltakere for å minnes de falne i forrige århundres to verdenskriger.

Noen kaller det Europas to borgerkriger.

Høytideligheten er et forum for tanken om et samlet Europa, og deltakerne kommer fra mange land, - også fra land som sto mot hverandre under verdenskrigene.

Stevnet arrangeres ved en kirkeruin på toppen av et fjell i det vakre Kärnten. Det er under beskyttelse av den Østerrikske stat, og stramme Bundeshærsoldater står hvert år æresvakt ved minnesmerket i Ulrichsberg.

Årets festtaler var direktøren for det tyske bundesråd og tidligere kulturminister i Niedersachsen, Georg Berndt Oschats. (CDU) I sin tale gikk han spesielt inn for viktigheten av en ærlig historiebetraktning, hvor også de vanskelige sider ved historien kom frem.

Blant stevnets gjester var også sosialminister Herbert Haupt og Karl Pfeifenberger som representanter for det offentlige Østerrike, og borgermester Harald Scheucher.

Den tidligere SP-politiker Rudolf Gallob, som er en av lederne under Ulrichsbergstevnene, sa i sin tale at vi ikke måtte forherlige noen krig, men heller ikke tape minnene og gjenopplevingen av solidaritet, kameratskap og vennskap.

Grytidlig 4. oktober dro vi, i alt ni personer, med fly

Av Else og Helge

fra Gardermoen til Wien, hvor vi hadde bestilt rom på Hotel Papageno. Sightseeing med etterfølgende Apostelkellermiddag avsluttet dagen. Fredag gikk ferden videre med tog og buss gjennom et flott landskap via Klagenfurth til hotellet vårt i Krumpendorf, hvor vi igjen kunne nyte en utsøkt østerriksk middag. Vår gruppe vokste etter hvert til 14 personer, etter som to av våre gamle venner hadde kjørt med egen bil og en med tog fra Norge - og to kom fra Spania.

Lørdag formiddag benyttet vi til en tur til Klagenfurth, som var full av tilreisende, mange i de vakre "alpedrakter". Både i Klagenfurth og i Krumpendorf var det arrangert festaften, vi valgte festhallen i Krumpendorf. Lokalet var fylt til trengsel, og støynivået var høyt - så det var ikke mulig å høre hva de forskjellige festtalerne sa. Vi dro derfor tilbake til hotellet og hygget oss der.

Søndag leide vi en minibus for turen opp til Ulrichsberg, hvor minnehøytideligheten skulle foregå. Været var strålende, og de 2000-2500 deltakere fikk en fin dag. De som hadde problemer med å ta seg frem på egne ben i de bratte bakken, fikk skyss av militærbiler. Som tidligere var det østerrikske studenter ikledd fargerike middelalderske uniformer med sverd etc., som var plassert foran talerstolen. Østerrikske militære sto æresvakt i minnehallen inne i kirkeruinen.

Etter åpningsseremonien ble det holdt både katolsk og protestantisk messe. Hovedtalen var en tysk Bundestagsrepresentant, borgermesteren i Klagenfurth holdt sin tale, men også andre fikk si noen ord.

Etter høytideligheten på Ulrichsbergtoppen ble det tid til en pust i bakken - arrangementene hadde satt opp store salgsboder med stoler og bord, slik at det var nok av mat og drikke.

Turen nedover foregikk i buss til Klagenfurth, og derfra måtte vi ta ny buss til Krumpendorf.

Lokalavisene hadde korte beretninger om minnehøytideligheten på Ulrichsberg (disse er blitt oversatt til norsk).

Mandag formiddag reiste en del av oss til Minimondus - en stor park med kopier i miniatyr av verdens mest berømte byggverk.

Før vi startet på hjemreisen tirsdag leide vi en minibus for en tur rundt den vakre Wörtersee med så mange flotte villaer og store hotell, som for eksempel Schloss Hotel am Wörtersee, i Velden (hvor det i sin tid ble innspilt mange filmer).

Vårt fly skulle gå fra Klagenfurth om kvelden kl. 19.50, men av ukjente grunner kom det ikke av sted før kl. 01 (og landet på Gardermoen ca. kl. 04).

Hele turen, også minnehøytideligheten, foregikk i strålende solskinn.

Vi deltakere fra Norge retter en hjertelig takk til John og Håkon som ledet turen med sikker hånd og godt humør.

En vakrere jordeferd kan en soldat neppe få

Fra vår utklippmappe henter vi frem dette referat som sto i en Arendalsavis noen dager etter tyskernes innmarsj i Norge:

Denne tids første, og forhåpentlig også siste militærbegravelse i Arendal, fant sted på kirkegården lørdag formiddag. Det var en av de omkomne fra "Rio de Janeiro", Oberschütze Ernst Buchwald fra Blankensee i Brandenburg, som her ble stedt til hvile.

En avdeling tyske soldater med den herværende kommandant, Rittmeister Schmidt-Wesenthal i spissen, fulgte avdøde på hans siste ferd.

Tunge tanker kan gro fram hos oss i denne tid, bitterhet kan etse seg inn i sinnene, - mens de tyske soldater på sin side lengter mot hjem og kjære, som de forlot for å dra over hav til fremmed land. - Men bak kirkegårdens gitterport er der ikke rum for krigens splittende følelser, for tankenes opprør eller hjertenes fiendskap. Her hører krigens ånd opp, ti overfor døden er vi alle like, - den er menneskenes forsoner, som krever ærbødig overgivelse av oss alle.

I det vakre kapell var en æresvakt oppstillet og snart fyltes benkeradene av de feltgrå. Det ga en egen forunderlig stemning å se disse unge menn sitte der med geværpipene som silhouetter mot det lys, som brøt seg vei gjennom farvede glassvinduer. Aldri har kapellet tidligere rummet en slik deltagerskare, skåret ut av selve tiden, som den der her lot seg overrisle av det stille orgelbrus.

Norske pastor Armann Bergh forrettet på tysk. Først ble sunget "So nimm da meine Hände" ("Så ta da mine hender") og sangen steg sterkt og klart fra de unge struper. Pastoren talte så over Johs. 3, 16. - Hvorledes alle er elsket av Gud samt over ordene "Den som tror på meg, skal ha evig

liv". Han sluttet med disse ord:

"Vi følger i dag en av deres kamerater til graven. Det er tungt å være borte fra fedreland, sine foreldre og dem man ellers har kjær, - men Jesus tar ham til seg, - alt er godt hos ham, slik er det! Det er godt å komme til Gud for å få det evige liv. Amen."

Den tyske kommandanten avsluttet ved graven:

- Vi står i dag ved en kamerats bære ved en grav i Norge. Du, Buchwald, er i forveien gått den vei, som enhver soldat er beredt til å gå. Du har holdt din ed til din fører og ditt folk og har beseglet din troskap med døden. Vi vet at du ikke er død, - vi vet at du lever. På dette hellige sted tenker vi i dag på din hustru og på din familie og ber Herren skjenke dem trøst i deres tunge smerte.

Ved din grav vil jeg heller ikke forsømme - som kommandant for troppene i Arendal - å bringe denne by vår dype takk for hva den også har gjort for deg. Vi tyske soldater vil aldri glemme det. Jeg takker også pastoren for de vakre ord, som han her har talt til oss.

- Vi hilser deg for siste gang her på den norske jord, - mellom de tyske og engelske graver skal også du finne hvile i dette gjestfrie land. Så vil jeg håpe at engang vil også din hustru få sitte her ved din grav og vete den med sine tårer.

Så vel kommandanten som hver enkelt av den oppsatte avdeling kastet derpå en skuffe jord over kisten, hvoretter den høytidsstemte ceremoni var til ende.

Hviler han enn i fremmed land, - en vakrere jordeferd kan en soldat neppe få. ●

Nordmenn i tyske fangeleirer fikk mer mat enn de maktet «å spise unna» Måtte be om pakkestopp

Vi betviler ikke redslene i mange tyske konsentrasjonsleirer under krigen.

Likevel vil vi peke på at flere av de leirer hvor nordmenn oppholdt seg hadde gode og særs levelige forhold.

Blant disse var Sachsenhausen og Stutthofleiren.

Olaf R. Walle oppholdt seg i Stutthofleiren, dit norske politifanger ankom i desember 1943.

I hans bok, "Norsk politi bak piggråden", kan vi lese:

Ut i mars 1944 begynte for alvor pakkene hjemmefra å strømme til leiren. Allerede 2. mars 1944 måtte vi for første gang ha kjerre for å hente postpakkene i hovedleiren.

Og resultatet den dag var 18 sekker post. Noen hadde fått av de ettertraktede 5 kilos, de fleste de berømmelige kilos med spesielporto 80 øre (Kleinpaketen). Etterhvert ble det til at vi selv åpnet sekkene som kom forseglet fra Norge".

"Og vi fikk mat! Ikke bare fra de nærmeste pårørende hjemme, men fra venner og bekjente og foreninger. Stutthofklubber ble dannet av Stutthoffruer og kjæresten, funksjonærene på politikamret i hjembyen gikk inn for å hjelpe sine kolleger, - og fra illegale organisasjoner (!) kom det mye godt og mye rart.

Hvordan de hjemme kunne få tak i så mange dyrebare og velsmakende saker og ting var for oss en gåte.

Allerede 8. mars 1944 besluttet vi å innrede ett spiskammer eller et rum til matlager. Det ble straks døpt "staburet". Her ble satt inn kartonger med mat som kunne lagres. Og vi fikk en reserve som sikkert manganen en kjøpmann hjemme ville ha misunt oss.

En sending på 13 danske Røde Kors pakker kom til

oss allerede i februar 1944, og 1. april kom den første store sending av de populære 5 kg månedlige matpakker. Fra den dag fikk hver eneste mann danskepakke. Disse pakkers innhold var noenlunde av samme utmerkede kvalitet som de kjente danske gavepakker våre pårørende fikk hjemme fra "Damekomiteen" i Kjøbenhavn; tørrmelk, ovomaltine, pølse, ost, en halv kilos boks svinekjøtt, sardiner, buljongterninger og vitamintabletter. Senere vekslet innholdet en del. Det hendte vi fikk for eksempel 1 kg farin, 1/2 kg smør osv. Alt i disse pakker var danske kvalitetsvarer.

Den 21. mars 1944 kom den første sending med svenskepakker. Disse pakker, som visstnok i det vesentlige ble bekostet av den norske stat, men formidlet gjennom organisasjonen "Hjälp till krigets offer", var så fortjusande, at det var nesten ikke til å tro. Denne pakke som vi fikk en gang i måneden, hadde en vekt på 8-10 kg og inneholdt følgende lekkerbiskener: 1 kg havregryn, 1/2 kg tørrmelk, 1/4 kg smør, 1 kg raffinade, 2 pk. Kaffeerstatning, 2 bokser erter, 1 boks fiskeboller, 1 boks eplemarmelade, 1 boks drops, 1 pakke tørrede blåbær, 1 pk suppeerstatning, 1 pk. fiken, 1/2 kg røkeflesk, 1 rull Maria-kjeks, 1 pk. knekkebrød, 1 boks appelsinmarmelade, 1 pk. papirlommetørklær, 1 stk. toalettåpe, 1 boks sardiner, 1 eske pastiller, 8 store buljongterninger og endelig 40 stkr. Lucky Strike

sigaretter. - I august fikk vi i tillegg et par beksøstmøtler. Vi hadde riktignok for lengst fått skiftet ut trebånnene med lærsko".

Men den som tror at nå var høydene nådd tar nok feil. Det fortsetter på side 111:

"En tredje kategori av utenlandske pakker var de portugisiske sardiner, 2 esker i hver pakke. Disse sardiner i ekte olivenolje, eller nøtteolje, ble sendt fra en internasjonal hjelpeorganisasjon i Lisboa og var en særdeles ettertraktet vare.

Senere fikk de aller fleste en eller to sendinger med franskepakker sendt gjennom Paris og betalt av våre pårørende. De inneholdt bl.a. en del sjokolade, ost, smør, kjeks og styrkemidler. (Det siste kunne kanskje trenges etter all etingen!)

Også fra Sveits, - fra det internasjonale Røde Kors fikk vi et par sendinger, vesentlig med små, delikate hermetikkbokser. De utmerket seg for øvrig med 1 kg sukker og 1/2 kg aprikoser.

Det sier seg selv, at da denne pakkeflom for alvor tok til, og vi, som tilfellet var i mai og juni gjennomsnittlig fikk over en pakke pr. mann pr. dag, da ble det hele av slike dimensjoner at vi måtte be om pakkestopp.

Men nå som hjemmene var kommet i gang for alvor, lot det til å bli vanskelig å få stoppet sendingene. Men omsider ble da de faste sendinger regulert ned til behovet. Da vi ut på sommeren var kommet i den grad ovenpå at vi på ingen måte maktet å spise unna. Slik som vi har hørt Sachsenhausensfangene også hadde det".

Til gjengjeld for den generøse behandling de norske politifolk fikk viste de sin takknemlighet og sitt stor-sinn slik:

"Verre ble det da han, Petter, et par dager senere kom og foreslo - og forlangte det fremlagt for samtlige, - at vi skulle vise vår velvillige innstilling ved å forære bort en sending danske R:K.-pakker til for eksempel bombehjerjede strøk eller barnehjem. Vårt møte den

gang ble meget kortvarig og gav nærmest uttrykk for den store skuffelse over Petter som kunne komme med et så usmakelig og simpelt forslag. - Vårt svar ble et diplomatisk nei".

Ja, slik står det virkelig! Ellers hadde jo de norske fangene andre problemer også, bl.a. dette med overvekten som plaget dem i konsentrasjonsleiren:

Side 125: "Da vi stod på vekten 7. mars 1944, trodde vi alle "det der må være galt".

"Ved private veininger ble det for en kars vedkommende konstatert at han fra 20. mars til 20. april hadde en vektstigning på 22 kg".

Ikke rart at forfatteren bemerker:

"Hauptsturmführeren uttalte at han var forbauset over at vi fremdeles ikke forstod noe av det som foregikk i Europa i dag. Predikenen sluttet med: Das norwegische Volk, meine Herren, ist ein volk aus Butterhändler!"

Side 204: "I et brev fra Politidepartementet (Jonas Lie) het det: Dessverre kunne vi ikke hindre at dere ble avskjediget, men det går forhåpentlig gjennom at dere stilles til disposisjon slik at de pårørende får 60% ventelønn. Vi kjente til at offentlige tjenestemenn, som til og med var NN-fanger i Tyskland, - fikk utbetalt sin lønn opptil et år etter fengslingen -".

Da leiren ble evakuert i slutten av januar 1945 ble de norske politifolk også sendt bort:

"Fra 10. mars ble vi på godset Enzow i over 7 uker. - Betegnende for SS-mentaliteten var det, at det på travle dager ble gitt beskjed om at vi nordmenn skulle være fri for de tyngste takene."

Og så endte det hele som seg hør og bør:

"På Enzow gods besøkte en russisk løytnant og to menige oss ofte den første tiden. En dag hadde de med seg et 25 liters spann vodka, og vi hadde i den anledning stor fest med taler for kong Haakon og marskalk Stalin". (Dide 311).

Vi slutter oss til skålen post festum!

Som vi vil merke oss i Walles beretning hadde norske fanger i Sachsenhausen konsentrasjonsleir samme gode forhold som i Stutthofleiren. Det kommer også frem i den kjente Arbeiderparti-journalist Aksel Zachariassens artikler om denne leir, bl.a. i "Sjømennenes Jul 1948".

Hadde jeg ti stemmer skulle Quisling fått dem

Jeg har fulgt litt med i Quislings virke helt fra hans tid i Russland. Den mand har personlig interessert meg - som hans politik interesserer mig nu.

Jeg fik en - altfor elskværdig - tak fra Nansen engang, Quisling var nævnt ved siden av ham selv. Jeg har læst litt av ham i de senere år, han er godt rustet, har indre reserve, har raad til at tie til det politiske lurv som har kravlet frem og hujet mot ham.

Hadde jeg ti stemmer skulde han faa dem. Hans faste karakter og ubøielige vilje er god at ha for os i denne tid.

Knut Hamsun
(1936)

Med divisjon Wiking på østfronten

Utdrag av en norsk soldats nedtegnelser

Høsten 1944.

I den løse sandjorden ved elvebredden har vi etablert et observasjonspunkt som bemannes med dobbeltpost om natten. Graven er nær 2 meter dyp. Gjennom det flate landskapet, som er bevokst med lav krattskog, har vi gravd en godt skjult løpegrav, så å si fra busk til busk. Den fører fra vår HKL (hovedkamplinje) et par hundre meter lenger bak.

Linjen strekker seg langs et lavt høydedrag med furuskog. Stillingene er tynt besatt med divisjon WIKINGs infanteri, stridsvogner og flak-kanoner. I baklandet ligger vårt artilleri, klart til innsats i tilfelle fienden forsøker en overgang over elven. Det må være Bug, eller en bielv til Bug. Så vidt jeg kan bedømme det i mørket, er elven her under hundre meter bred. I skogen på motsatt side ligger russiske tropper, antagelig i overveldende antall.

Men også de må være utmattet og desimert etter de fryktelige kampene i sommermånedene. Begge parter har behov for hvile. Kampene har bølget frem og tilbake. Ofte har vi ikke visst hvor vi hadde fienden, i vest eller øst, i sør eller nord. Russerne må ha vært tilsvarende forvirret. De har, likesom vi, stadig forsøkt å få i gang et større eller mindre innringningsslag, en "Kessel", eller som finnene kalte det under vinterkrigen, en "Motti". Disse forholdene i de siste månedene har gitt opphav til den makabre vitethet: "Wer kesselt wen?" (hvem omringer hvem?)

Men det kolossale innringningslaget ved Tsjerkassy i februar innbød ikke nettopp til slike humoristiske ordspill. Dette slaget er gått inn i krigshistorien som "Der Kessel von Tsjerkassy". Ifølge tyske oppgaver

falt her 20.000 mann av egne styrker, etter russiske beregninger 55.000 "fascister". Hvilket tall som er det tilnærmet riktige, har jeg ingen mulighet til å vite. Jeg hadde mer enn nok med å overleve den dramatiske utbrytningen i vinternatten, hvor divisjon WIKING og Sturmbrigade WALLONEN dannet spissen og hadde veldige tap av falne og sårede.

Jeg hadde det nesten utrolige hell å slippe nærmest uskadd igjennom, tross svære fysiske og psykiske påkjenninger. Men jeg hadde en svart lapp for høyre øye, som var forbigående blindt på grunn av en granatsplint i tinningen i januar. Jeg så altså ut som en ekte sjørøver. Og dette avfødte naturligvis den uunngåelige vits: "Wenn die Russen dich sehen, werden sie sofort stiften gehen". (Når russerne får se deg, kommer de til å ta flukten straks.)

Men nå står vi altså her ved bredden av Bug. Elven strekker seg utrolig langt fra sør til nord gjennom det flate østeuropeiske landskapet. Den flyter så stille og langsomt at det er svært vanskelig å se løpsretningen, i hvert fall i mørke. Ikke et klukk er å høre fra stranden. Elvebakken er bare 3-4 meter høy, og vår lyttepost er nedgravd på selve brinken, kamuflert i et buskas. Jeg står nå 2 timers vakt sammen med "folketysskeren" M. fra Ungarn. Det er midnatt. - M. er en kraftig bondeplugg, som snakker et langsomt, gammelmodig tysk- og ungarsk. Under de

kampene vi har opplevd sammen, har han vist en forbausende, nesten naiv tapferhet. Engang satt han ganske rolig på en ammunisjonskasse og spiste en brødskeiv med et tykt lag spekk bestrødd med en

rivende sterk paprika som han hadde fått i en pakke fra Ungarn. Plutselig kom et artillerioverfall. Granatene pep tett omkring M. En fulltreffer i ammunisjonskassen ville ha sendt ham til himmels. Vi andre, som hadde årelang fronterfaring, sprang lynraskt i dekning. Men M. fortsatte uforstyrrelig sin fråtsing og sin langsomme beretning fra Ungarn. En annen gang løp han resolutt gjennom nattemørket og reddet en såret kamerat som lå og skrek om hjelp. M. har på få måneder utviklet seg til en WIKING-soldat av første klasse. Han var en av de ferske, uerfarne nykommerne som landet med fly i Korsun i desember 1943, kort før ringen om Tsjerkassy ble lukket.

Selveste julaften fikk jeg ham tildelt til opplæring. Vi stod dobbeltpost ved Irdynsumpene vest for Dnepr, hvor russerne hadde skaffet seg et stort brohode. Foran oss lå det flate, myrlendte terrenget, bevokst med et tett kratt. Natten var så mørk at det knapt var mulig å se sin egen hånd. Jeg visste godt av egen erfaring at her kunne russerne komme krypende og snike seg inn på oss bakfra. M. spurte lavt: "Wo ist denn die Front?" Jeg hysjet og svarte: "Die Front ist hier, Mensch!" Han hadde nok ikke forstått at vi to dannet aller første linje nettopp her. Han trakk seg øyeblikkelig to skritt tilbake og ble stum.

Men nå, etter bare 10 måneders frontinnsats, er han altså en fullbefaren soldat.

Vanligvis står dobbeltposter rygg mot rygg og dreier langsomt rundt, så man hele tiden har 360 graders kontroll, selv i stummende mørke, slik som ved Dnepr/Ross i oktober 1943. Der lyktes det russerne å sluse tropper

igjennom våre altfor tynt besatte linjer i mørket og angripe oss fra vest. Hvis man stod enkeltpost under slike forhold, risikerte man å få halsen skåret over, lydløst. Ved Ross angrep russerne oss bakfra og erobret en liten landsby nord for Tubulzy. Uheldigvis for dem fant de her et lager av marketentervarer, blant annet brennevin. 23 mann fra divisjon Wiking gikk til motangrep og innbrakte etter en times tid rundt 300 fanger, som nesten alle var snytefulle. Så ble hullet i fronten lukket, inntil videre.

M. og jeg har innrettet oss ganske snedig, og kanskje ureglementert. Vi skiftes på å ligge på bunnen av graven og sove, ikke i lune dyner og på fyldige puter, men på bare jorden. Vi har begge i måneder lidd av mangel på søvn. Nå prøver vi å innhente noe av det tapte.

Jeg har selv for lengst oppdaget at stålhjelmen er den mest praktiske og behagelige hodepute. Man legger hodet i hjelmen, og den ruller hit og dit i takt med hodets bevegelser. Søvnennet inntreer momentant idet man legger seg ned. Strabasene og søvnmangelen har vært overveldende i sommerens løp. Slike påkjenninger kan intet normalt menneske utholde uten å benytte enhver sporadisk mulighet til litt søvn.

Nå ligger M. nede i graven, med maskinpistol og håndgranater ved siden. Han snorker som et orgelverk, og jeg undres på om russerne på sin elvebredd kan høre den mistenkelige duringen. Jeg står oppreist og speider over elven, som ligger blank og stille. Natten er uten måne, mørk og stjerneklar. Vår oppgave er først og fremst å skyte opp røde lyskuler i tilfelle angrep over elven.

Vi soldater har sjelden noe ur. Men jeg har allerede i Kaukasus og i Kalmyksteppens sprengkalde netter lært meg å beregne klokkeslettet ved å følge konstellasjonen "Karlsvognen"s bevegelse rundt Polarstjernen. Jordens omdreining fører jo til en motsvarende, tilsynelatende dreining av stjernehimlen. Med minutters nøyaktighet kan jeg opplyse kamerater om klokkeslettet ved å beregne vinkelen mellom den loddrette linje og linjen mellom to lyssterke stjerner, Merak og Dubhe. Denne linjen peker nesten direkte mot Polarstjernen og kan sees som timeviseren på et ur. Disse mine astronomiske observasjoner ga meg naturligvis oppnavnet "Der Sternengucker" (stjernekekkeren). Stillhet.

Ja, ikke noe kan være så særpreget lydløst, nesten fredfullt, som stillheten ved en front under en pause i kampene. Det er ytterst merkelig, men en svak rumling av kanoner i det fjerne forsterker bare følelsen av stillhet. Men soldaten vet at han ikke bør la seg bedra av en slik tilsynelatende fred. Som ganske ung leste jeg Erich Maria Remarques berømte roman "Intet nytt fra Vestfronten". Jeg minnes ordrett disse linjene på siste side:

Han falt i oktober 1918, en dag som var så stille og rolig langs hele fronten

At hærens kommuniké innskrenket seg til

Setningen. INTET NYTT FRA VESTFRONTEN.

Vil det noen gang bli skrevet en tilsvarende bok om østfronten? Neppe. Det er aldri helt stille langs denne uhyre langstrakte fronten. Her jeg står, hører jeg i hvert fall en fjern buldring av artilleri. Det er mulig at rus-

serne forbereder en overgang og et brohode lenger øst. Hos oss vil de neppe prøve seg. De vet sikkert at de ligger overfor divisjon WIKING, og at de ville "hente seg en blodig nese" hvis de forsøkte seg i vårt frontavsnitt. De minnes nok tidligere konfrontasjoner, slik som da general Popov fikk panikk etter vår storming av Krasnoarmeiskoje i mars 1943.

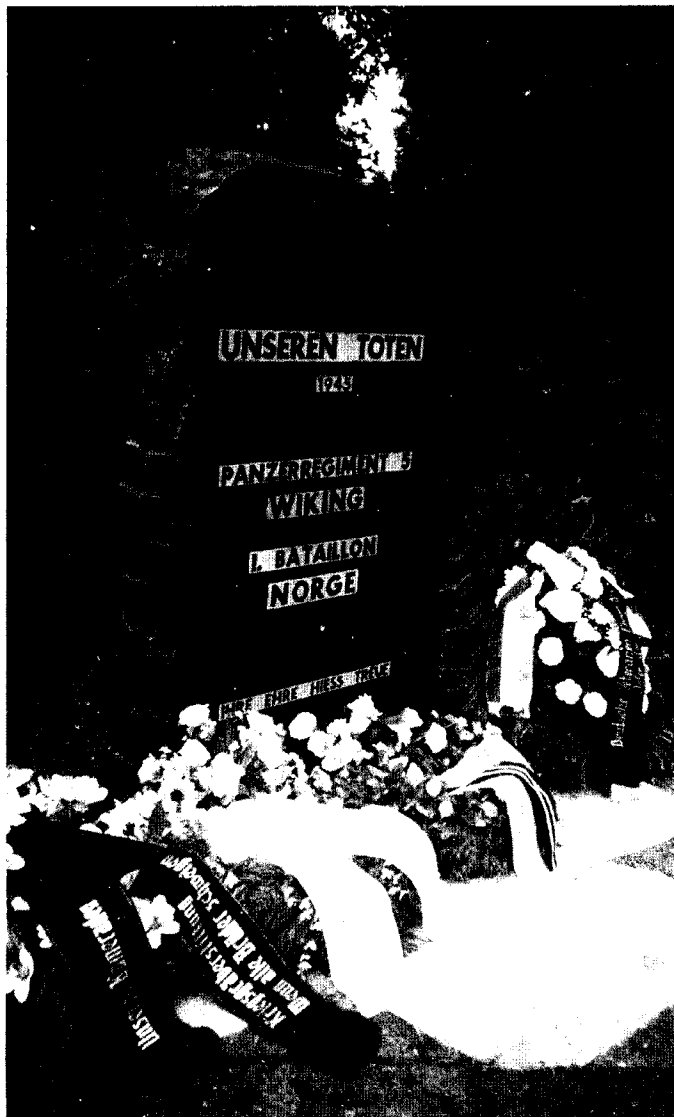
Men hysj, jeg hører plutselig svakt en plasking og lav latter på den motsatte elvebredd. Russerne tar seg et bad! Det unner jeg dem. De har sikkert, likesom vi, ikke vært ute av tøyet i flere måneder. Et øyeblikk føler jeg meg fristet til å vekke M. og foreslå at også vi tar et sterkt etterlengtet bad. Men det ville innebære et brudd på våre ordrer. Heller ikke kan jeg tillate meg å sende vår badende "fiende" en hilsen med min maskinpistol. Det ville ha røpet vår stilling og for øvrig vært ganske hensiktsløst.

Nei, jeg fortsetter heller min tenkning under den gnistrende klare stjernehimmel. Det er noe jeg har vennet meg til i de utallige timer på ensom post i kamp-pausene, fra Kaukasus og hit. Under de store, blodige slag tenker man ikke. Pulsene øker til over 200, og hodet føles varmt som i feber.

Men nå har jeg en taus dialog med verdensrommet der ute, det nådeløse, ufølsomme og uforståelige. Stadig har jeg gjentatt spørsmålet "Hvor er Gud?". Og jeg får intet svar. Ingen har noensinne fått svar.

Menneskenes utallige krigere gjennom årtusener er et så uforståelig og motbydelig fenomen at jeg mangler ord! Og allikevel står jeg altså selv her ved en front, i min innbilning på vakt for Vestauropa. Hvis jeg, mot formodning, skulle overleve dette Ragnarok, vil jeg vie mitt liv til arbeidet for fred og forsoning mellom mennesker.

"Karlsvognen" viser at klokken er 10 minutter på 02. Vi blir snart avløst. Jeg vekker M.

Vi ærer og minnes alltid våre falne kamerater.

Den udyktige Astrid Nøkleby Heiberg ble vraket som Røde Kors-president

Nu fatter våre front søstre nytt håp om oppreisning

Det ble et sviende nederlag for Astrid Nøkleby Heiberg da Det internasjonale Røde Kors den 9. november i fjor valgte spanjolen Juan Manuel Suarez del Toro som ny president.

Den tidligere norske president var skråsikker på gjenvalg og ble tydelig svært nedbrutt da resultatet forelå.

Under avstemningen i Røde Kors-hovedkvarteret i Geneve stemte 100 av 170 delegater på spanjolen. Årsaken til at Astrid Nøkleby Heiberg mistet så mange støttespillere i kampen om presidentplassen var flere forhold. Hun var svak i sitt arbeide, usikker i sine

avgjørelser og viklet seg inn i store problemer da Israel og USA gikk inn for et nytt Røde Kors-symbol, Røde Davidstjerne. Etter hva *Folk og Land* får opplyst sendte en norsk forsker og en liten gruppe tidligere front søstre fra Norge en omfattende dokumentasjon til delegatene i god tid før avstemningen. Her ble Astrid Nøkleby Heibergs forhold til front søstre trukket frem.

Om dette hadde noen innvirkning på valgresultatet er vanskelig å si.

Som kjent sviktet Norges Røde Kors de norske front søstre. Organisasjonen hadde ingen innvendinger mot

HJELPEORGANISASJONEN FOR KRIGSSKADEDE

FRONTKJEMPERE OG FALNES EFTERLATTE

Postboks 1407 Vika, 0115 Oslo
Postgiro 0533 0534 909

Hjelp oss å hjelpe

Med dette nummer av avisen følger en postgiroblankett til Hjelpeorganisasjonen for krigsskadede som vi så inntrengende vi kan, ber deg om å benytte.

Neppe noen i vår generasjon her i landet har deltatt i hardere kamper og med større tap enn våre krigsfrivillige på østfronten.

De som er blitt invalidisert og som noen vil si; helsemessig ødelagt for livet, har det ikke lett. Ikke minst fordi de er utelukket fra den offisielle omsorg som ellers blir krigsinvalid til del.

Med invaliditet følger dessverre også med årene ytterligere belastninger. Helsetilstanden blir generelt mer nedsatt enn hos andre og senskader i form av nerveskader er en ytterst alvorlig belastning.

Vi er meget takknemlige og glade for den solidaritet og omsorg som dette blads lesere alltid har vist. Den støtte som er blitt ytet er av stor betydning enn vi vel vanlig forestiller oss og takknemligheten er stor.

Problemet vårt er allikevel, vi må si det rett ut:

Vi får gjort så alt, alt for lite fordi våre midler er små.

Vi appellerer derfor til hver enkelt: Vær med oss å hjelpe.

Benytt den medfølgende postgiroblankett.

På forhånd: **Hjertelig takk!**

Amund Enger

Eivind Saxlund

at de ble tiltalt og straffet. Dette til tross for at den internasjonale Røde Korskomiteen i lys av krigens folkerett appellerte til norske myndigheter om ikke å dømme disse sykepleier-sker.

Står Norges Røde Kors i en særstilling innen internasjonal folkerett?

Til *Folk og Land* opplyses at den nye president for Det internasjonale Røde Kors, den daværende president i Norges Røde Kors, Bjørn Bruland, med en pressemelding om at tiltale ikke burde ha vært reist.

Først 8. oktober 1990 kom den daværende president i Juan Manuel Suarez del Toro er av en helt annen støpning enn hva forgjengeren var.

Våre front søstre har derfor ennå et håp om seier i deres langt over 50 års kamp for rettferdighet.

Men så ble det president-skifte her hjemme og den uforsonlige Astrid Nøkleby Heiberg overtok presidentvervet.

Hun avviste beklagelsen fra sin forgjenger og viste representanter for front søstrene en "kald skulder" da de under et møte med henne søkte forståelse for sin situasjon.

To spørsmål fra Wilhelm R.R. Ovind, som har vært en av de ivrigste kjempere for oppreisning av front søstrene, fikk han aldri svar på fra Astrid Nøkleby Heiberg.

De lød: *Hvilke andre land straffet sine Røde Kors-søs-*

Buddha-skriftene og Nasjonal Samling

Noen av våre lesere har reagert på et innlegg i bladet "Fremskritt" 24. november. Det dreier seg om de omtalte Buddha-skriftene som ble hentet til Norge fra Afghanistan og forsøkt solgt til staten.

Formannen i Ølen Fremskrittsparti, Arild Lyngholm, som er mannen bak innlegget skriver bl.a.:

Forts. side 9 ➔

Da Nasjonal Samlings program første gang ble gjort kjent

Et referat fra partiets stor-møte i mars 1934

En av våre trofaste abonnenter, Helge Wiig, er den lykkelige eier av første nummer av bladet "Nasjonal Samling" som kom ut 15. mars 1934.

Det var starten på partiets virksomhet innen presse og propaganda.

I avisen finner vi bl.a. referatet fra et stort møte som den 6. mars samme år ble holdt i Oslo, hvor Vidkun Quisling var hovedtaler og der Nasjonal Samlings program første gang ble gjort kjent.

"Folk og Land" har saksatt referatet:

Det blev en strålende aften i Logens store sal, da vår partifører Vidkun Quisling la frem vårt program, hvor Nasjonal Samlings retningslinjer nu er trukket op. Lokalet som jo er et av Oslos største, var fylt til trengsel, så vel i salen som på galleriet. Og det som ikke minst gjorde et sterkt inntrykk; den overveiende del var ungdom fra alle virkefelt i samfundet. Det var en ånd over forsamlingen som ikke kunne undlate å gjøre sin virkning.

Møtet begynte med musikk av hornorkester. Så fulgte flaggparade. Med fedrelandets flagg mellom to St. Olavs-bannere marsjerte en ungdomsfylkning op midtgangen og tok plass foran scenen. Med oprakte hender blev NS kampsang sunget.

Formannen for Oslo, partifelle Rag. Møllhausen ønsket velkommen. Han gjorde opmerksom på at der overalt i landet hvor NS har tropper, holdes lignende møter hvor vårt program blir fremlagt. Det er nok dem som vil ryste på hodet av dette program, sa han, men det skal bli stående slik inn-til NS har nådd sitt mål og gjenreist Norge. Vi lover også at det skal bli gjennom-

ført uavkortet. Man har smilt ad oss fordi vi samler oss under Olavs-banneret. Det skal man ikke gjøre. Vårt flagg det er fedrelandets trefarvede, men vårt samlingsmerke er Olavs-banneret.

Quisling har ordet.

Vidkun Quisling fikk deretter ordet. Han gav en oversikt over årsakene til den krise verden nu vander sig i og påviste hvordan i vårt program de konkrete linjer for fremtidens politikk her i landet er trukket op. Krisen er sterkt preget av materialismen som setter sitt stempel på alt og som alt dreier sig om. Offerviljen, troen og idealiteten er drept. Vårt land er verken tjent med marxismen eller de borgerlige partier. Tilsynelatende står de to mot hverandre, men innbyrdes fraternerer de med hverandre.

Det er det nye syn vi vil ha frem. En omvendelse i sinnet. Vår hovedoppgave er å hindre arbeiderne i å gjen-nemføre den slavestat som den kommunistiske stat er, og fordi marxismen er en refleks av de borgerlige, må vi også komme i kampforhold til de siste. Opløsningen er for øvrig allerede i full gang, det har de sørget for selv. De har intet mer å fare med. De har intet å by det norske folk.

For å slå marxistene må vi trenge inn på deres eget område. De forlanger riktignok å ha monopol på rettferdigheten, men vi skal gjøre dem rangen stridig.

Vårt program er utarbeidet efter et system med livets rett i sig, ikke som marxistenes, som ikke kjente det minste til det levende liv.

Han gikk så over til å behandle programmet som han fremholdt, var bygget på det nasjonale syn, på levende grunnsetninger. Vi

vender oss med dette til Norges arbeidende folk - de som arbeider, de som produserer, de som gjør nyttig arbeide. Vi vil ha arbeidsfred i landet. Vi går også inn for å få et system i vår utenrikspolitikk og vårt forsvar. Forsvaret det er statsmaktens ryggrad, knekkes den knekkes staten.

Og det vet de som har vært med å ødelagt det. Det er gjort med velberåd hu. Vi regner derfor gjenopbygningen av vårt forsvar som en av de nødvendigeste spørsmål i landet i dag.

Vi vil gjøre Norge til en nasjonal enhet, et selvberget land uten å isolere oss. For vi er ikke så små som man gjerne vil ha det til. Det er nordmenn og skandinaver som har vært med å grunnlegge de største riker i verden og så skulde vi kanskje ikke greie å styre oss selv.

Quisling sluttet med å si, at han gjorde Ibsens ord til sine der han i "Kongsemnene" sier: Norge er ett rike. Vi skal bli et folk.

Talen blev ustanselig avbrutt med voldsomt og langvarig bifall.

Seks andre talere.

Efter at sangkoret a Capella hadde sunget etpar sanger bragte partifelle I. B. Hjort Quisling en begeistret hyldest. Det er fra alle hold gjort innvendinger mot førerprinsippet i vår bevegelse. Det har intet på sig. Historien viser at den gang vårt land var godt styrt stod der en enkelt fører i spissen. Og vi har en fører. Det har stått alle fritt i dette land å trekke op retningslinjer som førte ut av uføret. Men ingen gjorde det - uten Quisling. Derfor er han vår fører. Han sluttet med å citere Martin Luthers ord foran kirken i Worms: Her står jeg, jeg kan ikke annet. Gud hjelpe mig. Amen.

Partifelle Kjeld Stubb som

var neste taler karakteriserte møtet som det betydningsfulleste i NS historie. Det er intet mindre enn et historisk øieblikk i vårt lands gjenreisning, idet grunnlinjene nu er trukket op for vårt fremtidige arbeide.

Hvad NS forhold til kristendommen angikk understreket han, at kristendommen er det levende grunnlag for vårt arbeide, vi sier dette uten å ville skilte med det i store paragrafer. Ånden i hele vår bevegelse er i samklang med vår store mesters, som sa: Jeg er ikke kommet for å bli tjent, men for å tjene.

Partifelle, fru Marie Irgens representerte alle kvinner som hadde sluttet sig til NS. Hun talte varmt for føreren Vidkun Quisling, fordi han har tatt kvinnene med i råd og dåd. Han har vist oss tillid, sa hun, en tillid som forplikter. Vi må vise oss den verdig. NS både vil og kan bygge landet op. Derfor kvinner - ta standpunkt. Vær med oss.

Efterat partifelle, arbeider Kjell Gundersen hadde rettet en glimrende fremført og kraftig appell til de unge arbeidere om å være med å slå terroren, den borgerlige undfallenhet, arbeidsgiverforeningen og Folkets Hus ned, og gi den unge arbeider den rett til livet som tilkommer ham, talte partifelle student Axel Aas om bøndene. Bondens sak er landets sak, sa han, derfor vil NS trygge bondens kår. For fri mann kjemper frihets gud, hans sak skal aldri falle.

Partifelle Eyvind Mehle avsluttet aftenens talerekker med en tale - om den frihet vi i dag har slik som den forstås og praktiseres her i landet. Verken borgerskaps frihet eller den røde frihet er vår. Det er den nye frihet vi bygger på, brorskaps frihet. Det beste i hele verden er med oss i dette arbeide.

Umiddelbart efter siste tale satte musikken i med fedrelandssangen, forsamlingen reiste sig og med oprakt høirehånd klang tonene av den kjære sang gjennom de store lokaler.

Det blev en stor aften verdig det nyrydningsprogram som vårt parti nu har lagt frem for det norske folk.

Høvdingkvinnen Olga Bjoner

(A.) SUNNMØRE

Herr redaktør.

Olga Bjoner - et av de sterkeste og modigste mennesker jeg har truffet.

For meg og mine medsøstre var hun en høvdingkvinne - ikke bare under okkupasjonen, men også senere da de fleste av oss brøt sammen under terroren på Bredtveit og av "piskeslagene" fra den avskyelige frk. Juline Margrethe Parm som var leirens leder.

Selv tror jeg Olga Bjoner reddet mitt liv da hun under en spesiell situasjon klarte å fri meg fra en ekstra-"behandling" av dette menneske.

Kjære redaktør.

Kan du ikke ved tid og høve gjøre kjent noen av disse "åpne" brev Olga Bjoner skrev til frk. Parm, og kanskje annet fra hennes hånd.

Mens vi leter etter de brevene du nevner har vi funnet frem et innlegg Olga Bjoner skrev i "Folk og Land" 21. november 1964.

Det er høyst aktuelt den dag i dag. Red.

KIRKENS ANSVAR

Olga Bjoner

"Du vet likeså godt som jeg at det foregår en ganske smart forfalskning av okkupasjonshistorien vår. - Jeg mener offisiell og halvoffisiell historieskriving, offisielle taler og offisielle undersøkelser som tilslører isteden for å avsløre pluss alt det private jugel og skryt. Bare vent til alt det blir passelig oppblandet med svada og kommer i historiebøkene også, da skal du få se på greier."

Slik skrev Sigurd Hoel i 1954 i sin bok: Stevnemøte med glemte år.

Tro hva han ville sagt i dag, nå da historieforfalsk-

Fort. side 9 ➡

Kirkens ansvar ...

Forts. fra side 8

ning, svada og selvforgudelse har slått ut i full blomst. En skal ikke beskyldes Sigurd Hoel for å ha vennlige følelser for NS eller tyskerne, men han var en sannhetssøker. Og sannheten kan ikke dølgjes. Får en slått den ned et sted bryter den frem på et annet. Så stor en løgn er det umulig å opprettholde.

Det ser ut for at de som skulle være sannhetens forsvarere - i første rekke prestene - har gått på akkord med den. Det er nesten ikke til å forstå. Så når jeg blir spurt om jeg ikke vil gå inn i statskirken igjen, svarer jeg, at så lenge kirken tolererer løgn og bedrag og rolig ser til at en stor del av folket urettferdig har fått stemplet landssviker på seg, så lenge vil jeg være utenfor.

Jeg etterlyser den prest, prost eller biskop i stilling som uredd går inn for sannheten og gjenoppretter tilliten til kirken.

Buddha-skriftene ...

Forts. fra side 7

“Jeg vil påstå at personer som ønsker å betale for slike handlinger, er *historieløse*. Norge var også underlagt et regime i fem år med en overmakt og landssvikere som Nasjonal Samling. Tenk om en skulle rettferdiggjøre tilegning av verdier fra eksempelvis Den norske kirke i form av plyndring fordi det var en makt, ikke valgt av folket som styrte landet.”

Odd Thomassen fra Vest-Agder skriver i et brev til oss at han er sterkt fortorneret over at Nasjonal Samling og partiets medlemmer (“landssvikerne”) er trukket inn i Budda-saken og at Lyngholm må ha gjort det i ond hensikt, og dokumenterer bare sin historieløshet.

“Ingen har vel bedre vernet om våre nasjonale heligdommer enn hva vi gjorde under okkupasjonen”, skriver han.

Også Bjørg Bugge i Arnevik gir i en telefonsamtale tilkjenne samme oppfatning som Odd Thomassen, og mener dessuten at mange av Fremskrittspartiets nye tilitsmenn har lagt opp til en helt annen kurs enn det Anders Lange og Carl I. Hagen i sin tid staket opp.

David Monrad Johansen

Vi viser til vår leder på side 3.

I Norsk konversasjonsleksikon Kringla Heimsins finner vi dette om komponisten David Monrad Johansen:

Johansen, David Monrud (1888-), n. Komponist, f. i Vefsn, utdannet hos Karl Nissen og Catharinus Elling og ved musikkhøgskolen i Berlin. Debuterte som pianist 1910, som komponist 1913, musikkannemelder i “Norske Intelligenssedler” 1916-18, i “Aftenposten” 1925-45, redaktør av “Norsk Musikerblad” 1918-19, Komponistgasje 1925-45, medlem av Norsk rikskringkastings programråd 1933-45, av “Kulturtinget” 1942-45. Har komponert sonate for fiolin og klavér, pianosuitene “Nordlandsbilleder”, “Fra Gudbrandsdalen” og “Prillarguri”, scenemusikk til Ørjasæters skuespill “Jo Gjende”, orkestersuite, “Voluspå” (1927, for soli, kor og orkester), universitetskantaten “Ignis Ardens” (til tekst av Olaf Bull), “Symfonisk fantasi”, “Pan”, “Suite” for orkester, en rekke klavérestykker og mange romanser og sanger, såleis syklusen “Nordlands trompet” og mannskorsangene “Draumkvedet”, “Skjenkarsveinen”, “Gamle Norig” m.fl. Har gitt ut en biografi over Edvard Grieg (1934).

Som vi vil se: Ikke et ord om at flere av de nevnte virksomheter resulterte i 4 års tvangsarbeidet for komponisten. Vi skal jo ta alt i beste mening, og får tro at “forbigåelsen” er gjort av hensyn til komponisten og ikke for å skåne “retts”oppjøret!

Et navn vi er nær ved å glemme - major Einar Sagen

Et navn vi er nær ved å glemme er Einar Sagen, majoren og stridsmannen som i fredsårene falt i unåde på grunn av sitt forfatterkap.

Allerede i 1946 utga han boken “Statsminister Nygaardsvold, statsmann, strateg og lagabøter”. Den kom i tre opplag og tretten tusen bøker ble straks solgt.

I boken setter han statsminister Nygaardsvold solid på plass og gir han ansvaret for krigen i Norge og også for det etterfølgende “landssviker”-oppgjør som han kaller “galskap”.

Han tar også fatt i tidens veike ånd i kirke, jus og presse. “Ingen våger å segja frå. Alle driv med strauven viljelaust”, skriver han.

Han kommer også med kravet om et stortenkt, rommelig amnesti her i landet, som i andre siviliserte land “der det bur vetuge folk”.

I 1947 kom ennu en bok fra major Einar Sagen. Det var “Eit politisk fallittbu”

som i korte kapitler gir hans kommentarer til hendingene i krigs- og fredsårene, hvor han avslutter med denne advarsel: “Det ser ut som korkje folk eller Storting kan ha lært noko av hendingane i 1940. Men “slikt kan mer enn en gang hende” og det kjem til å henda med den kurs folket no stemnar. Aldri hev Noregs forsvar vore ynkeligare.

Folket, som inkje orke bera sine egne våpen, kjem til å få bera framande. Og dei vert mykje tyngra. Det norske folket orkar no inkje, - det greier no ikkje fleire Nygaardsvoldar. Neste gang ringjar det for oss 3 gang. Og då ringjar det til endeleg avferd.

Då er det ute med gamle Noreg.”

Annet sted i dette nummer gjengir vi et kapittel fra major Einar Sagens bok: “Eit politisk fallittbu”. Det bærer tittelen “Frontkjemparene”. Red.

TILBAKEBLIKK

Av E. L., Oslo

Det første kulturfolk som bevisst og planmessig bygget opp det menneskelige legeme var oldtidens hellenerne. Målet for den greske sport var å skape **likevekt, harmoni**. Hippokrates, oldtidens mest berømte lege, uttrykte seg slik: “Alt i organismen er et eneste harmonisk samarbeide”, “alt er rettet mot **helheten**.”

For Hippokrates var likevekt, harmoni den viktigste forutsetning for så vel legemlig som åndelig sunnhet. Forstyrres denne harmoni, mister legemet (og ånden) sin likevekt og vi blir syke. Det er idéen om kosmos og kaos som her går igjen og avspeiler seg i menneskelegemet.

Tar vi som i dag er godt voksne et tilbakeblikk, var

det disse kriterier som preget mang en ungdoms livsstil. I mellomkrigstiden utviklet imidlertid det norske samfunnet seg i helt andre baner. Vi gikk barskere tider i møte, som påførte ungdommen så vel smerte som skuffelser, en verden full av motsetninger og konflikter. I Norge var det klassekamp og partistrid som behersket det politiske bilde, samtidig som forsvaret ble kraftig svekket.

Fra Nasjonal Samlings opplysningskrift nr. 4, forfattet i 1934 av sogneprest Knut Geelmeyen, med tilslutning av en rekke prester, hitettes følgende:

“I våre dager strides vi om vi skal være russisk, tysk, engelsk eller fransk. Vi strides så landet seiler uten styring sin skjebne i møte.

Når en norsk reisning

vokser frem, må denne ifølge norsk tradisjon være et eller annet utenlandsk, og våre motstandere er blitt enig om at vi skal være Hitler og nazisme. **Det er just som helt utenkelig at en sådan gjenedelse som vi har hatt i norsk vitenskap og litteratur og kunst også kan skje i norsk politikk.**

Imidlertid er det et faktum at vi i motsetning til russisk bolsjevisme og fransk-engelsk parlamentarisme og tysk nazisme vil ha **norsk nasjonal samling bygget på norsk åndsliv, norsk næringsliv, norsk folkelyne, norsk rettsoppfatning og livslinjen i norsk historie.**”

Nasjonal Samlings program var i korthet følgende: Et solidarisk norsk folkesamfund bygget opp organisk på yrketslivets grunn, med sterkt og stødig styre: Et faglig folkestyre.

Talsmenn i vår nyere politiske historie, Fridtjof Nansen og Christian Michelsen, gikk inn for fagstyre og ikke partistyre. Fagstyre forutsetter sosial bevissthet og helhetssyn.

Vårt forbilde kan være det sveitsiske demokrati med direkte folkestyre uten parti-regjeringer og ministerkriser med folkeavstemninger som øverste kontrollmyndighet, et land som ledes av uavhengige enkeltpersoner med faglig og moralsk styrke med basis i nærings- og kulturorganisasjonene.

I dagens Norge ser vi tendenser til et partiløst demokrati i forhold til velgerne. Partiene forsvinner ikke, men balansen mellom partienes ulike roller flytter seg. De er blitt svakere som agenter for folkelig mobilisering og utkrystallisering av politiske alternativer. Mange velgere mener at avstanden mellom folket og makten er blitt større, og tilliten til styringsorganer og politikere har sunket. En reform av den politiske representasjon vil før eller senere komme.

Realisasjonen av varer i jødiske forretninger ble utført korrekt og til alle parters fordel

En forretningsdrivende i Oslo skriver til oss:

“For en tid siden var jeg på et møte sammen med kolleger. Etter at saksbehandlingen var over kom turen til det mange mente var den viktigste del av møtet, nemlig sosialt samvær.

Flasker og glass kom frem og etter atskillige skåler var tiden inne for en noe vekslende «debatt» om okkupasjonstiden. Under denne kunne en av deltakerne fortelle at de jødiske forretninger i Norge ble ribbet av hirdmenn og salgsvarene spredt for alle vinde.

En eldre kvinne i forsamlingen fortalte i tillegg at

bobestyrerne var undermålere uten det minste kjennskap til regnskaper, og at det derfor ikke var noen orden eller system i behandlingen av jødeboene.

Selv opplevet jeg ikke okkupasjonen og var “blank” når det gjaldt denne sak. Likevel hadde jeg hørt at faren til Arbeiderpartiets tidligere finansminister, Per Kleppe, var bobestyrer i krigsårene, dessuten medlem av NS og en vel ansett advokat. Forsiktig nevnte jeg dette under møtet, - og spurte deltakerne om de virkelig mente at finansministerens far var undermåler.

Da ble det stillhet og vi gikk over til å diskutere

Mette-Marit. Likevel - kan “Folk og Land” bekrefte at jødeboene ble behandlet korrekt?”

Redaktøren svarer:

Avisen vår har gjennom sine 50 år gitt leserne flere eksempler på den nøyaktighet og redelighet som ble vist under arbeidet i forbindelse med jødeboene. La oss denne gang trekke frem et nytt eksempel, nemlig Ludvig Svinndals redegjørelse for realisasjonen av varer beroende i det jødiskeide Dressmagasinet i Torvgaten 13, Oslo, hvor firmaets tidligere ansatte var med og kontrollerte det hele.

hadde oppslag i lokalene om at publikum måtte selv ordne med forandringene.

Firmaer som kjøpte varer måtte hente disse selv og betale kontant ved avhentelsen samt levere gjenkjøpsbevis.

Ved nyttårstid fikk jeg meddelelse fra Departementet om at *mitt* firma kunne få kjøpe varer for ca. kr. 20.000,-. Jeg gikk ned i Departementet og henvendte meg til kontorsjef Siebe og bad om å bli strøket av listen. Jeg trengte varer i høieste grad i den vareknappetid, men fant det best ikke å motta tilbudet. Det kunne se ut som jeg var tilgodesett.

I april måned fikk jeg ordre fra Departementet at alle dresstoffer i kamgarn og gabardin som var igjen i Dressmagasinet skulle *reserveres* hjemvendte *frontkjempere*. Mitt firma skulle overta stoffene og besørge dem oppsydd. Stoffene ble overtatt av mitt firma og sendt til Norske Konfeksjonsfabrikker A/S og A/S Herkules, mine gamle forbinner som besørget oppsyningen og la til forsaker. Den Norske Legion ble dimittert april-mai 1943. Jeg fikk også ordre fra Departementet om at resten av arbeidstøi, kjeledresser, overalls, arbeidsbenklær, skjorter og undertøi, skulle *reserveres sjøfolk i fart*. Disse varer skulle kun selges til sjøfolk mot anvisning og attest fra rederiet eller kapteinen om bord. En utmerket ordning da sjøfolkene som fartet fra sted til sted aldri fikk kjøpt noe da de ikke var kjent noe sted.

Jeg har ikke her noen oversikt over hver stor sum hver av disse to partier representerer, men til sammen var det ca. kr.70.000,- som ble betalt av mitt firma. Prisene på de varer mitt firma overtok ble alltid fastsatt av Dressmagasinet fullmektig og fakturert av ham. Fortjenesten på disse varer skulle etter prisbestemmelsene ligge på mellom 35 og 40% på alminnelige varer. På arbeidstøiet mellom 20 og 35%. Jeg

skulle anta at mitt firmas bruttofortjeneste var ca. 24 000,- netto ca. kr.11 000. Det tok dessuten lang tid før en del av disse varer ble solgt da de var reservert for en bestemt stand.

Dressmagasinet likvidasjonssalg ble meget kvikt avvirket og derved med *minst mulig utgifter* og fremfor alt uten at *noet gikk tilspille*. Alt ble tatt vare på og solgt så å si til siste knapp. Intet gikk tilspille som hadde den minste verdi.

Totalomsetningen ble kr. 900.000,- ekspedert på 4 måneder uten ekstrahjelp. Dette kunne kun la seg gjøre ved meget overtidsarbeide etter stengetid, og der blev arbeidet nesten hver søndag. Etterhvert som salget skred frem og vi fikk kontanter blev salget av de forskjellige varebeholdninger *utbetalt til bobestyrerne* til alle var betalt.

Dressmagasinet likvidasjonssalgs sluttresultat var et kontantbeløp på ca. kr. 483.000,- deri innbefattet selve Dressmagasinet tilgodehavende.

Likevidasjonssalget hadde da *betalt alle fordringer* ingen hadde noget til gode. Det var utbetalt lønninger, husleie, lysregninger, telefon, assurance, vareregninger, arbeidspenger til skredderwerksted og for utført sømarbeide til forskjellige fabrikker og verksteder.

Alle rasjoneringsmerker 28 kg. + gjenkjøpsbevis blev oversendt Næringsdepartementet mot kvittering. Lokalet var da helt tomt og blev samme dag overtatt av Akers Brenselssentral. Bøkene var avsluttet og revidert og blev sammen med bankbok fra *Oslo Folkebank pålydende beløp kr. ca. 483.000,-* oversendt Likvidasjonsstyret mot kvittering for at alt var levert i full orden.

Jeg vil bemerke at betjeningen i Dressmagasinet utførte et utmerket arbeide under hele salget og var særdeles påpasselig med at alt gikk korrekt for seg. Jeg tror ikke at de respektive eiere

Forts. side 11 ➡

Jeg påtok meg realisasjon av varer i jødisk eid butikk

En redegjørelse fra Ludvig Svinndal

I Dressmagasinet var det foruten firmaets egen varebeholdning samlet forskjellige andre varebeholdninger sendt dit av de respektive bobestyrere for å realiseres.

Varene var mottatt av Dressmagasinet gamle betjening og kontrollert av dem efter medfølgende varefortegnelse. Dressmagasinet bobestyrer var advokat Skjølberg. Navnene på de øvrige bobestyrere og boene de representerte finnes i beretningen og regnskapene som ble sendt Likvidasjonsstyret da salget var ferdig.

I slutten av januar 1943 fikk jeg anmodning om jeg ville sette i gang salg av de i Dressmagasinet samlede varer. Jeg påtok meg dette verv da jeg var godt kjent i bransjen, og jeg visste med meg selv at jeg ville utføre arbeidet korrekt og samvittighetsfullt.

Jeg kom opp i Dressmagasinet for første gang, antagelig 27. eller 28. januar og henvendte meg til firmaets

fullmektig og spurte om salget kunne begynne om et par dager. Dette lot jeg gjøre. Salget begynte den 30. januar. Der ble satt følgende regler for salget og plakater ble satt opp om disse i lokalene: 1) Åpent salg for alle. 2) Kun kontant salg. Enten det gjelder enkeltpersoner, forretninger eller foreninger. 3) Alt salg efter rasjoneringsbestemmelsene mot merker, anvisninger eller gjenkjøpsbevis. Alle større partier til forretninger ble kun levert efter ordre fra Næringsdepartementet,

(Lær og tekstilavdelingen v/ kontorsjef Siebø. Det var både skriftelige og telefonordrer. Kopier av fakturar ble alltid sendt dit. Alle som ønsket å kjøpe varer engros måtte først henvende seg i departementet.

Dressmagasinet ansatte, 10 kvinner og menn, besørget alt salg under ledelse av firmaets dyktige fullmektig. All bokførsel og hovedkasse ble varetatt av firmaets bokholderske.

Dressmagasinet varebeholdning var utregnet ved nyttårstider og var på ca. kr.230 000. Hertil kom det varer fra de forskjellige boer i størrelse fra kr.1.500 og oppover, og som var samlet her. Varebeholdningen var gjennomgående svært ukurant som rimelig kan være efter stor efterspørsel og liten tilgang på nye varer.

Særlig var det galt med størrelsene. Eksempelvis var det hundrevis av dresser i små størrelser, likedan med frakker og med skjorter var det samme tilfelle. Vi sendte 2000 skjorter bort *til omsyning for å få dem salgbare*. Svære lagre av stive snipper i store eller små nr. var helt verdiløse. Men vi hadde konjunktorene med oss i den vareknappe tid. Alt kunne selges, men vi var selvsagt bunnet av prisbestemmelsene.

Salget gikk strykende og det stod lang kø på fortauet så lenge salget foregikk. All konfeksjon ble *solgt uten utgift for firmaene*, idet vi

Jeg påtok meg realisasjon...

Forts. fra side 10

av varebeholdningene kunne ha realisert bedre og mer samvittighetsfullt enn det ble gjort av oss.

Da salget var slutt stod det tilbake å få *betjeningen ansatt* i passende stillinger. Jeg gjorde hvad jeg kunne og fikk anbragt 5, en sluttet helt i å være i forretning, resten skaffet seg arbeide selv. Eldstemann i forretningen 57 år, lagersjef Gjermundsen, spurte om han kunne være i min forretning i 3 måneder uten lønn (dette var i første tiden da de tok folk til arbeidsinnsats). Jeg sa han kunne være hos meg et år med samme lønn som før. Jeg tenkte at alt ville forandre seg i løpet av den tid. Han blev med full lønn ca. kr. 5.500 pr. år. Jeg hadde absolutt ikke bruk for ham. Jeg hadde ikke varer tilnærmedesvis den betjening jeg hadde. Han kostet meg ca. kr. 11.000,-. Han ble på et senere tidspunkt innkalt til arbeidstjeneste. Jeg satte meg da i forbindelse med inspektøren ved Oslo Arbeidskontor og fikk ved hans hjelp ordnet så han ble fritatt.

Mitt honorar skulle avgjøres når arbeidet var ferdig. Jeg foreslo 1/2% av brutto-salget, - ca. kr. 4.500,-, men - som jeg skrev til likvidasjonsstyret - da jeg ønsker at beløpet skal gå til hardt sårede frontkjempere, har jeg ikke noe imot at beløpet blir større. Jeg mottok en sjekk på kr. 10 000,- som jeg oversendte til nevnte formål.

Bemerkninger:

Dresmagasinets varebeholdning var på ca. kr. 230.000,-. Dette skulle gi en omsetning etter daværende avancesatser på ca. kr. 300.000,- derfra går omkostningene ved salget i 4 måneder ca. kr. 30.000,- - netto 270.000,- men da har Dresmagasinet båret alle utgifter. Dette må jo fordeles på samtlige boer.

Sluttsummen som blev oversendt likvidasjonsstyret

var på ca. kr. 483.000,-. Derfra går Dresmagasinets tilgodehavende 270.000,-. Det blir da en rest på kr. 213.000,- - til dekning for dem som mener at deres varebeholdning var større en anslått av oss.

Selvangivelsen innlevert av de forskjellige firmaer i januar 1942 må kunne være en rettesnor. Det er bare det å bemerke at beholdningen er betraktelig mer utpint etter et års salg og så godt som uten fornyelse.

Dresmagasinets personale som mottok varene var kun ansvarlig for at varebeholdningene var overensstemmende med de lister som fulgte med. Ansvarlig for varebeholdningen *før denne tid* påhviler bobestyrerne.

Til bekreftelse på at min fremstilling er korrekt henvises til Dresmagasinets betjening, først og fremst fullmektig Sand, bokholder-sken og kasserske fru Berg, lagersjef Gjermundsen og kontorsjef Siebe Næringsdepartementet. (Lær og tekstil-avdelingen).

Mitt arbeide med å ha oppsyn med dette salg var av helt uegennyttig art fra min side, hvad også min fremstilling viser. Jeg mente nettop med å ta hånd om det at det skulle være til alle parters fordel. De respektive eiere av varene skulle vel nettop sette pris på det, og publikum satte pris på det at varene kom ut i den varenknappe tid. Dertil kom at jeg var *redd for* innblanding av tyskerne hvad vi også fikk med stor utrykning av svar-temarjer, politibiler og stål-hjelmer utenfor forretningen, men de måtte gå med uforrettet sak. Det hendte to ganger. Jeg sendte rapport og *klage over det tyske politis oppreden*, og jeg ble forhørt av det tyske *sikkerhets-politi*, men jeg fastholdt at det var meg som hadde bestemmelsen her og at jeg ikke ville ha noen innblanding.

Det tyske politi henla

Frontkjempene

Et kapittel i major Einar Sagens bok "Eit politisk fallitbu" (1947)

Det er mange som reknar frontkjempene for dei verste. Enfoldige folk trur, at det er fare "en liden djevel udi dem alle," soleis som dei hav vorte sverta i pressa. Men ei mengd av frontkjempene er idealistar som sette livet inn for den sak, som dei trudde var verd å liva og døy for. Og mang ein frontkjempar, som er komen frå snøklædde slagmarker - er like so stor som domaren som sit i sin makelege stol og dømer han, - domaren, som aldri hev sett livet inn for nokon ting - domaren som aldri hav lukta krut og knapt nok vore kald på føtene.

I den store syndarheren på 100 000 eller 130 000 mann skal det finnast 7000 frontkjempere. Og eg reknar det for ein juridisk kjempebommert, at dei vart sette i fengsl. Eg vilde som krigsminister ha sagt: "Velkomen heimatt til Noreg" og retta deim handi, deim som inkje verre hadde gjort enn at dei i god tru hadde slåst på den gale fronten. Men det er no ei gong inkje klokskapen som styrer i dette samfund.

Sist i september heldt Churchill ein framburd i Zürich, der han freista lyfta litt på det slør som løyner framtid. Det er audsynt, at det var otten for ein ny krig som låg under. Han vilde ha ei utsoning millom Frankrig og Tyskland, og gjenom skodda som løyner framtid må han ha skimta eit samband millom Amerika, England, Frankrig og Vest-Tyskland. Han er kje småleg den karen.

I trontaleordskiftet i november 1946 hævda Churchill det same forsonlege syn. Han sagde millom anna: "Å fortsette i årevis med å dømme underordnede (tyske) krigsforbrytere, er forkastelig." - (A.P. 13/11 1946.) Endå brotsmenn skulde sleppa straff. Det galdt å få ei utsoning i stand millom Tyskland og vestmaktene.

Men skulde det verste henda, - det som me vel kann tenkja oss, men som me knapt vågar å nemne i prenta skrift, - då vert det frontkjempene, som på sin måte kjem til å få rett - frontkjempene som no

ligg i gløymde graver på sentraleuropæiske slagmarker. Dei såg lenger enn våre tankefatige domstolar, som vantar fantasi og hugsynsevne og berre slo ned for fote (112).

Og då kann me segja med Vinje:

Dei beste livet lata må,
Fordi dei meir enn andre sjå.

Under vinterkrigen i Finland hadde norsk skuleblad ei varm og velskrivi tilstøring um hjelp til det finske folk. Ordi er vel verde å minnast i dag.

"Det er sorg blant Nordens folk ved rettfærdighetens bære. - Aldri må det bli sagt, at vi nu står ved kjærlighetens bære."

Og resid.kap. *Lyngaas* skriv den 26/9 1946:

"Måtte bare ikke historiens dom bli at vi begravet kjærligheten i rettfærdighetens liksvøp."

Og difor segjer eg: "Slepp frontkjempene laus. Det var blodig urett å setja deim i fengsel." Det var ein juridisk kjempebommert.

Um 8-10 år med den neste krigen hangande over hovudet skal heile folket koma til å forstå uretten mot frontkjempene. Og domsmennene skal vera klokare enn dei er i dag. ●

Da "Folk og Land" var på kanten av stupet

En beretning fra vår 50-årige historie

Under INO's julemøte den 24. november, hvor også "Folk og Land"s 50-årige jubileum ble markert, fikk Bjørn Østring sin velfortjente hyllest for bl.a. sin innsats i begynnelsen av 70-årene da han sammen med to nære venner reddet "Folk og

saken med den begrunnelse at det ikke hadde tatt navnet på de tyske offiserer som hadde forlangt politiets assistanse, et meget søkt grunnlag for henleggelse.

Det var nettop av hensyn til tyskerne at vi satte opp et så raskt tempo med avvikling av salget. Vi hadde avvirket det hele så å si før de fikk sukk for seg.

(sign. Ludvig Svinndal)

Land" fra nedleggelse.

Det var på den tid ungdommer med nynazistiske tendenser hadde fått innpass i redaksjonen.

Bjørn Østring forteller: - Nils Bashuus-Jessen som var medredaktør i "Morgenbladet" ringte meg og fortalte at sjefredaktør Chr. Christensen (CC) hadde ytret ønske om å treffe Rolf Jørgen Fuglesang. Jeg sa meg villig til å formidle dette, og en aften satt Rolf Jørgen og jeg hjemme hos CC i Bygdø Allè.

På et tidspunkt sier CC: - Men Østring, De må være enig i at når jeg ser noe i "Folk og Land" så tar jeg det som helt naturlig at dette er uttrykk for hva dere som

var i NS står for i dag.

Jeg forklarte at jeg ikke hadde sett noe nummer av avisen i den senere tid. Jeg hadde tidligere abonnert, men ble så forbannet på ting som sto der at jeg hadde kastet bladet i veggen og senere frabedt meg videre forsendelse.

Neste dag kjøpte jeg nr. 4 av "Folk og Land" i kiosken. Avisen var datert 23/02 1974.

Til min forferdelse møter jeg på førstesiden en godt laget tegning av en hirdmann som sparker en helt vanlig mann i baken. Jeg bladde videre i avisen og fant ut at resten av innholdet var av samme sort.

Jeg abonnerte på bladet, - da for å finne ut om griseriet fortsatte.

Nr. 5. av "Folk og Land",
Forts. side 12 ➡

Om sølvrev, dyrevernerne og Vår Herre

Kjell Blich Schreiner

Selv med et tidlig Gjøviktog på veg til Oslo får jeg god anledning til å gjøre atskillige refleksjoner.

Til å begynne med sitter jeg gjerne i en sinnsstemning a la en hendøende mollakkord mens dagslyset etter hvert skyver natten til side. Men etter at lysene begynner å skinne bak isblomstrende vinduer nedover dalen, våkner livsåndene til virksomhet - beredt til å ta imot nye inntrykk.

Der har jeg for eksempel den ensomme sølvreven som fra sitt bur stirrer vedmodig utover sneflatene der ute.

Der var jakten, livet og spenningen, men hva hadde den selv i vente annet enn å få klemt livet ut av pelsen for noen 100-lappers skyld. Hvor var det blitt av den gode behandlingen, de muntre tilropene som da pelsprisen sto i det flerdoblede.

I sannhet - det er lite bra å være sølvrev for tiden. Dens fremtidsperspektiver er kort sagt høyst beklemmende, noe velmenende dyrevernerne nok må ta ansvaret for etter at de skremte vettet, for ikke å si pelsen av Mette Marit da hun en kald vinterdag var iført varmen og velværet fra dette dyr. Hun ødela jo fullstendig deres aksjon mot bruk av pels, og derved prisras og ruin i pelsdyrnæringen.

Revestreker, mener mange om dyrevernernes aksjon, mens den stakkars sølvrev selv snur seg i pelsen og sukker over at folk ikke lenger setter pris på den.

Jeg var ferdig med både sølvrev og dyrevernerne da toget kom til Harestua. Der

satte en eldre mann seg ved siden av meg. Han var svært pratsom og kunne fortelle meg at han var formann i den lokale Kinamisjon og tidligere hadde vært lærer. Hjemmefrontmann hadde han også vært under okkupasjonen og da hans argumenter slapp opp under en replikkveksel om en likvidasjon han hadde vært med på, berget han seg over i den gudelighet som alltid skal avvepne ethvert noenlunde rettenkende menneske.

– Ja, sa han, - for meg kan det være ganske det samme, for jeg har allting i orden med Vår Herre.

– Men har Vår Herre alt i orden med deg? Fant jeg det beføyet å spørre.

– Ja, det har han.

– Hvorledes kan du så vite det?

– Han har flere ganger sagt det til meg.

Til slikt noe kan jeg jo ikke svare noe som helst. Man sitter bare tilbake med en fæl følelse ved tanken på at slike lærere har undervist i skolen, og fortsatt sikkert gjør det. Det er jo nettopp slike mennesker av typen kristne som skyver enhver rettfærdig søkende fra seg og får en til å grøsse av motvilje.

Nei, man gjør ikke så lett opp med Vår Herre. Det er ikke bare å folde sine hender og ta lettflytende ord i munnen. Det er derimot en indre kamp, kampen etter å søke det rette, gjøre de rette. Det er tanken, hjertet og ånden.

Men skal den meget forjettede salighet inkludere alle disse som seg selv bevisst har ordnet seg med Vår Herre, så tør det være tvilsomt om den i det hele tatt er noe å trakte etter.

● lykkelige.

BOKTJENESTEN

POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

Boktjenesten ønsker å tømme sitt lager av tidligere utgitte bøker, som nå samler støv i hyllene og opptar tiltrengt plass.

Uansett førpris tilbys disse for kr.50,- pr. bok. Det gjelder bl.a.:

Harald J. Hougén: "Minner fra krigens dager".

Vidkun Quisling: "Russland og vi". (innbundet)

Vidkun Quisling: "Russland og vi". (heftet)

Knut Steenstrup: "Dilemma".

Hans Gervik: "Refleksjoner etter 50 år".

Johs. Myhren: "Skyldig? - Uskyldig?"

John Sand: "Elverumsfullmakten".

Randolf Alnæs: "Frontkjempere".

Odd Melsom: "På nasjonal uriapost".

Dette er en unik sjanse til å skaffe seg okkupasjonslitteratur av høy verdi - til meget lav pris.

Send din bestilling til Boktjenesten, Postboks 3239, Elisenberg, 0209 OSLO, - og vi sender deg boken (bøkene) portofritt.

Benytt **Postgiro** 7874.06.46124. **Bankgiro** 6063.05.00926.

Da Folk og Land var på kanten...

Forts. fra side 11

datert 09/03 1974 kom i postkassen min. Førstesiden var denne gang prydet av en vogn med hakekors og spaltene fulle av tøv og nynazistiske påstander som var en hån mot det vi sto for - og står for.

Jeg viste bladene til Einar R. Og til Jan S. som ble sjokkerte, og sammen gikk vi til handling.

Det var sannelig ikke lett. Den gamle garde av lesere hadde sagt opp abonnemementet på avisen, ingen penger i kassen, - full stopp.

Men vi kom i gang. Penger ble skrappt sammen og vi tok over redaksjonen. Jan laget en fast "kjeller"-spalte i hvert nummer ("Pernille") og skaffet dessuten kontorrekvisita. Einar skrev lederne og annet redaksjonelt stoff og jeg begynte en frontkjemperspalte.

Etter hvert vendte abonnentene tilbake, - og vi var

Nasjonal Samling var ingen kopi av den tyske nasjonalsosialisme

Fra bladet "Nasjonal Samling", nr.1 - 15. mars 1934 henter vi følgende:

I et stort intervju i en rekke tyske aviser gir Vidkun Quisling en oversikt over vår bevegelses idéinnhold og kampoppgaver, og understreker at NS ikke må oppfattes som noen kopi av den tyske nasjonalsosialisme, selv om bevegelsen bygger på samme åndelige utviklingsgrunnlag. "Wir sind, - das betone ich besonders, - kein Ableger von Deutschland", erklærer Quisling, og flere av de tyske avisene har gjengitt denne uttalelse med uthevet trykk. Tyskerne forstår at en bevegelse som ikke

kan skape sin egen nasjonale form, aldri vil nå frem til makten, og heller ikke er verdig til det. I Norge er Olavskorset merket, ikke hakekorset. Hitler uttalte i en samtale med vår pressesjef: "Hvert land må ordne sin fremtidige statsform ut fra sine egne forutsetninger. En annen sak er at felles livssyn, og da især overfor kommunismen, kan gi de beste nasjoner en følelse av internasjonal samhörighet."

For Nasjonal Samling er målet at vi ikke bare skal få impulser utenfra, men også gi gode og fruktbare impulser tilbake.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO